

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Пилипенка Андрія Анатолійовича
на дисертаційну роботу Носовець Олександри Ігорівни на тему:
«Інформаційно-аналітичне забезпечення контролювання результатів
інноваційної діяльності промислових підприємств» на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент**

***Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими
програмами, планами та темами***

В сучасних реаліях господарювання інноваційна діяльність та інноваційна активність підприємств є запорукою їх життєздатності та розвитку, що особливо актуально для підприємств промислового сектору економіки. Втім, результати інноваційної діяльності, зокрема й ризики нею спричинені, можуть мати різні прояви та різний вплив як на внутрішнє так й на зовнішнє середовище функціонування інноваційно-активного підприємства. На жаль, інноваційна діяльність не завжди результується в інноваційному розвитку. Відтак, результати інноваційної діяльності мають бути контрольовані з метою оперативного реагування на їх небажані прояви та відхилення від запланованої «траєкторії руху» підприємства, та забезпечення досягнення цілей його розвитку. Незважаючи на здавалось б достатню вивченість проблеми управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком підприємств, нароблену міжнародною та вітчизняною теорією та практикою методологією статистичних досліджень інновацій тощо, питання контролювання результатів інноваційної діяльності, зокрема й їх визначення як об'єктів контролювання, й формування організаційного, методичного, інформаційно-аналітичного забезпечення їх контролювання, досі залишаються недостатньо дослідженими. Це обумовлює необхідність продовження наукових розробок в цій сфері, спрямованих на забезпечення інноваційно-активних підприємств інструментарієм організаційно-економічного, зокрема інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів їх інноваційної діяльності. Зазначене визначає актуальність теми дисертаційної роботи Носовець О.І., присвяченої розробленню теоретико-методичного підґрунтя та рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств.

Дисертаційну роботу виконано в тісному зв'язку з планом науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету на період 2016-2020 рр., при виконанні держбюджетних тем: «Методологія та управлінський інструментарій забезпечення економічно-безпечного інноваційного розвитку підприємств промислового сектора на основі інтеграції освіти, науки та виробництва» (номер державної реєстрації 0115U000408) та «Економічне оцінювання та обліково-аналітичне забезпечення інноваційно-інвестиційної

Вх.п
4188/01-07
06.05.2021

діяльності та економічної безпеки на мікро- та макрорівні» (номер державної реєстрації 0116U006740) – її внеском було обґрунтування комплексного підходу до визначення результатів інноваційної діяльності промислового підприємства як об'єкта управління та контролювання, розроблення методичного підходу до економічного оцінювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства та системи аналітичних інструментів.

Вищесказане дозволяє стверджувати, що тематика дисертаційної роботи Носовець Олександри Ігорівни є актуальною, має науково-теоретичну та практичну цінність.

Ступінь обґрунтованості й достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні наукові положення, висновки та рекомендації виконаного дослідження є логічними та послідовними. Обґрунтованість та достовірність представлених наукових положень базується на дуже ґрунтовній інформаційній базі дослідження (502 джерела бібліографії), аналізі праць вітчизняних і зарубіжних науковців та фахівців-практиків із проблематики управління інноваційною діяльністю та розвитком та його інформаційно-аналітичного забезпечення, чинного законодавства України, міжнародних стандартів з обстежень інноваційної діяльності, даних Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області, даних звітності промислових підприємств, результатах власних досліджень, інформації спеціалізованих сайтів мережі Internet.

Обґрунтованість результатів роботи також підтверджується використанням загально-наукових та спеціальних методів наукового дослідження, а саме: монографічного обстеження та узагальнення, морфологічного та семантичного аналізу і синтезу, системного аналізу, логіко-змістовного моделювання, типологізації та класифікації, економіко-статистичного аналізу, економічного фінансового аналізу, нечіткої логіки, експертних оцінок, декомпозиції, імітаційного моделювання, графічного, аналітичних інструментів Microsoft Excel; апробацією отриманих результатів на 6-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Відповідно до мети дослідження, яка полягає в розробленні теоретико-методичного підґрунтя та рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, та за підсумками проведеного аналізу теоретико-нормативних засад та існуючої практики інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, в роботі обґрунтовано необхідність комплексного підходу до тлумачення результатів інноваційної діяльності промислових підприємств як об'єкта управління та контролювання, методичний підхід до комплексного контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, втілений у відповідній концептуальній моделі, методичні рекомендації до

формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств та відповідну систему аналітичних інструментів з рекомендаціями щодо їх практичного застосування та інформаційного забезпечення в обліковій системі підприємства. Зміст дисертації відповідає назві теми та засвідчує завершеність дослідження.

Отже, дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічною структурою, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу, а висновки та рекомендації дисертантки є достатньою мірою достовірними та науково обґрунтованими.

Оцінка наукової новизни дисертаційної роботи

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому вирішення сукупності поставлених завдань дозволило обґрунтувати теоретико-методичні положення та розробити рекомендації щодо комплексного інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, отримати результати, яким властива наукова новизна.

На засадах семантичного аналізу систематизовано категорії та поняття інноваційної теорії, за ознакою віддзеркалення ними результатів інноваційної діяльності промислового підприємства, визначено їх взаємозв'язки та взаємозалежності як об'єктів управління та контролювання. Це дозволило надати подальшого розвитку: 1) класифікаційним засадам управління інноваційною діяльністю промислових підприємств за рахунок класифікації ознак інноваційної діяльності, втілених в поняттях інновативної терміносистеми, за критеріями їх загальної або часткової дотичності до результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, що забезпечує повноту їх охоплення в процесі контролювання; 2) категорійно-понятійному апарату управління інноваційною діяльністю за рахунок уточнення сутності понять «інновації», «інноваційна активність», «інноваційний потенціал», «інноваційний розвиток» з позиції їх диференціації за ознаками відношення до результатів інноваційної діяльності або до факторів впливу на їх формування. Заслужовує на увагу та є достатньо обґрунтованою позиція автора щодо необхідності введення комплексного поняття «результати інноваційної діяльності», яке запропоновано визначати як «сукупність якісних змін об'єкта певного рівня управління (мікро, мезо, макро) внаслідок його інноваційної активності», що вимежовує комплексний об'єкт управління та контролювання.

В результаті проведених досліджень теоретико-методичних засад контролювання результатів інноваційної діяльності обґрунтовано авторський підхід до контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, принциповою відмінністю якого є комплексний підхід до визначення результатів інноваційної діяльності промислового підприємства (як сукупності якісних змін його стану внаслідок інноваційної активності), що

забезпечує більш повне охоплення контрольною функцією різних сфер та форм проявів результатів інноваційної діяльності в процесі управління розвитком промислового підприємства. Цей наробок дисертантки вважаю внеском в удосконалення теоретико-методичних засад управління інноваційною діяльністю промислових підприємств.

Справляє враження дослідження середовища здійснення та результатів інноваційної діяльності промислових підприємств України та Одеського регіону, де дисертанткою застосовано широкий спектр методів. Проведений в роботі аналіз дозволив: 1) класифікувати чинники сприяння та перешкоджання інноваційній діяльності промислових підприємств на засадах дуального підходу – за критеріями практики здійснення інноваційної діяльності та методології її контролювання; 2) оцінити тенденції здійснення інноваційної діяльності вітчизняними промисловими підприємствами та дійти обґрунтованого висновку щодо недостатності існуючого аналітичного інструментарію методології статистичних досліджень для забезпечення потреб комплексного контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств та, зокрема, відсутності інструментів оцінки фінансової результативності інноваційної діяльності на мезо- та макрорівні, що разом з результатами теоретичних досліджень склало підґрунтя для подальших розробок дисертації.

Запропоновано рекомендації з удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішнього контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, втілені в методичному підході та відповідній моделі визначення фінансової результативності інноваційної діяльності промислових підприємств, які дозволяють здійснювати контролювання фінансової результативності інноваційної діяльності на мікро-, мезо- та макрорівнях управління. Апробація запропонованого підходу довела його практичну цінність та застосовність.

На засадах наукових результатів, попередньо отриманих в роботі, обґрунтовано авторський підхід до формування інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства, візуалізований у відповідній концептуальній моделі, що в частині їх оцінювання відрізняється від існуючих: а) базуванням на комплексному визначенні результатів інноваційної діяльності промислового підприємства при виокремленні об'єктів оцінювання; б) охопленням як кількісно так і якісно вимірюваних характеристик стану об'єкта управління, що змінюються в результаті інноваційної діяльності та уособлюють їх (зокрема, інновативність, інноваційність, інноваційна диспозиція, інноваційна культура, інноваційна здатність, інноваційна сприйнятливість, інноваційна ємність, інноваційна валідність), з врахуванням сфери їх прояву та взаємовпливу на різних управлінських рівнях.

Розроблено рекомендації щодо аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства та системи аналітичних інструментів, що значно розширюють пропонований аналітичний інструментарій за межі традиційних показників аналізу інновацій, а конкретним

авторським внеском є: а) рекомендації із застосування інструментарію фінансового аналізу щодо визначення та оцінки результатів інноваційної діяльності підприємства, втілені у відповідній системі адаптованих показників та моделей; б) блок якісних характеристик – об’єктів аналізу та оцінки результатів інноваційної діяльності, втілений у відповідній системі показників (інновативності, інноваційності, інноваційної диспозиції, інноваційної культури, інноваційної здатності, інноваційної сприйнятливості, інноваційної валідності, інновативної трансцендентності).

Розроблено рекомендації щодо інформаційного забезпечення використання аналітичного інструментарію контролювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства. Зокрема, заслуговують на увагу підсилюючи методичну завершеність та практичну цінність результатів дисертації, рекомендації щодо: а) виокремлення в обліку підприємства інформації за інноваційною складовою його діяльності та формування відповідної управлінської звітності; б) використання методів імітаційного моделювання економічних бізнес-процесів в контексті забезпечення циклічного взаємозв’язку управлінських функцій планування і контролювання, втілених у розробленій прогностичній моделі доходності інновацій.

Отже, аналіз положень та результатів дисертаційної роботи, яким властива наукова новизна, дозволяє стверджувати, що вони достатньою мірою обґрунтовані, є самостійними здобутками авторки, послідовно викладені, в цілому відповідають поставленій меті роботи та її завданням.

Повнота відображення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих автором працях

Висновки дисертації і основні пропозиції, відображені у відповідних елементах наукової новизни, у повній мірі та з достатньою аргументованістю знайшли відображення у 16 наукових працях, зокрема 3-х монографіях, 5 статтях у наукових фахових виданнях України, що включені у міжнародні наукометричні бази, 2-х статтях – у наукових періодичних виданнях інших держав, зокрема 1 – у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus. Основні положення дисертації доповідались і схвалені на 6 науково-практичних конференціях, за результатами участі у яких опубліковано тези доповідей.

Вимоги Постанови КМУ від 06.03.2019 № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії» зі змінами, згідно Постанови КМУ від 21.10.2020 № 979, до кількості публікацій у спеціалізованих виданнях виконано.

Наукові результати, викладені у дисертацій та публікаціях, одержані автором самостійно та повною мірою відображають основні результати та наукову новизну дослідження. Порухень академічної доброчесності у дисертаційній роботі та наукових публікаціях не виявлено.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження обумовлено представленням науково-обґрунтованих і методично-завершених рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств. Названі рекомендації впроваджено суб'єктами господарської діяльності: ТОВ «Веста Девелоп» (довідка № 18 від 23.03.2020 р.), ТОВ «Мортонс Білдінг» (довідка № 4 від 20.03.2020 р.), ТОВ «Одеса Прайм Пропертіс» (довідка № 37 від 27.03.2020 р.), ТОВ «Науковий парк ОНПУ» (довідка № 03/29-1 від 09.09.2020 р.).

Окремі положення дисертації використовуються в навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету МОН України при підготовці навчально-методичних матеріалів дисциплін «Статистика», «Фінансовий аналіз», «Інформаційно-аналітичне забезпечення економічних досліджень», «Управління інвестиційно-інноваційним розвитком» (Довідка № 2462/82-02 від 31.12.2020 р.).

Значна кількість та різноплановість практичних підсумків дисертаційного дослідження свідчать про його комплексність та вагомість одержаних результатів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

1. Не знижуючи цінність проведених досліджень змісту і зв'язку основних категорій і понять, що висвітлюють результати інноваційної діяльності промислового підприємства (п. 1.1 та п. 1.2), слід все ж зауважити на надмірний обсяг викладання їх результатів в основному тексті дисертаційної роботи. Було б за доцільне деякі проміжні результати (зокрема, наведені в табл. 1.4 (стор. 56)-1.13 (стор. 84), 1.14. (стор. 99) висвітлити у додатках.

2. В п. 1.3 авторка акцентує увагу (стор. 112 – 126) на теоретико-нормативних засадах саме інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності, проте теоретичні засади власне контролювання (як процесу здійснення управлінської функції контролю) не знайшли достатнього висвітлення в роботі.

3. Серед багатьох понять інноваційної терміносистеми в роботі авторка неодноразово використовує поняття «інноваційного капіталу», яке, з точки зору віддзеркалення в ньому результатів інноваційної діяльності підприємства безперечно має дослідницький інтерес. Водночас, з тексту роботи не є чітко зрозумілим авторське бачення сутності цього поняття (стор. 92 – 94). Це потребує пояснення. Також в п.1.2 та на рис. 3.4 авторка вперше вводить поняття «інноваційний занепад», проте не надає його авторського тлумачення. Напевно, доцільно було б навести ключові ознаки «інноваційного занепаду» на рівні промислового підприємства (стор. 57).

4. Не достатньо зрозумілим є застосування понять/показників інтелектуальних ресурсів та інтелектуального капіталу в концептуальній моделі

якісної оцінки результатів інноваційної діяльності (рис. 3.3 стор. 204), адже вони можуть бути кількісно вимірюваними. Така позиція потребує уточнення.

5. Достатньо обґрунтованими та методично завершеними є рекомендації з удосконалення «золотого правила економіки підприємства» з метою його застосування як елементу інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства (п.3.2). Водночас, результати їх апробації (табл. 3.6 стор. 224) потребують більш чіткого роз'яснення або ж більш зрозумілого візуального подання. Також бажано було б навести результати апробації й на провідних промислових підприємствах регіону.

6. Рекомендації щодо адаптації показників аналізу фінансового стану для цілей оцінювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства в процесі контролювання (п.3.2., табл. 3.7, 3.8), підкріплені рекомендаціями щодо відповідного удосконалення інформаційно-облікового забезпечення (Додаток Ж), є цілком логічними та обґрунтованими. Водночас, бажано було б навести розрахункові моделі та результати апробації за всією пропонованою системою показників, а не тільки за показниками ліквідності. Це б підсилило підтвердження практичної цінності наведених рекомендацій.

7. Можна погодитись з аргументацією авторки, що ядром інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислового підприємства є аналітичний інструментарій їх оцінювання (п.3.2.). Водночас, обґрунтування в роботі рекомендацій щодо інструментів забезпечення власне контролювання (як приклад, рекомендацій щодо визначення еталонних (бажаних) значень аналізованих показників, організаційних засад здійснення контролю, тощо) значно б підсилило теоретичну значущість та практичну цінність отриманих наукових результатів.

В цілому, зазначені зауваження не знижують цінності проведеного дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Носовець Олександри Ігорівни на тему: «Інформаційно-аналітичне забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент, є завершеною науковою працею, у якій отримано науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною і мають практичну цінність та забезпечують вирішення конкретного важливого наукового завдання – розроблення теоретико-методичного підґрунтя та рекомендацій щодо комплексного інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання результатів інноваційної діяльності промислових підприємств, його інструментального забезпечення.

Структура та зміст дисертаційної роботи достатньо повно розкриває тему наукового дослідження та відповідає спеціальності 073 - Менеджмент. Дисертація відповідає вимогам, передбаченим п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії», затвердженому Постановою КМУ від 06.03.2019 № 167 зі змінами, згідно Постанови КМУ від 21.10.2020 № 979, та чинним вимогам МОН України, а її автор – Носовець Олександра Ігорівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки
України

Пилипенко А.А.

